

Rapport fra fokusgruppen vedrørende udviklingshæmmede med dom*

til Det Administrative Samarbejdsforum

13. maj 2008

* Rapportens fokusområde vedrører nogle af de bedre fungerende udviklingshæmmede med dom, der er udadreagerende.

Indholdsfortegnelse

1. Resumé.....	3
2. Indledning.....	3
3. Kommissorium	3
3.1. Formål.....	3
3.2. Arbejdsopgave.....	4
3.3. Arbejdsgruppe og møder.....	4
4. Fremherskende problemstillinger omkring bedre fungerende udviklingshæmmede med dom	4
4.1. Adfærd og påvirkning på medbeboere og omvendt	5
4.2. Persongruppens påvirkning på personalet og omvendt.	5
4.3. Fysiske rammer	5
4.4. Pædagogik i forhold til sanktioner (socialområdet i forhold til Kriminalforsorgen)	6
5. Lovgivning	6
6. Udviklingshæmmede med dom i Region Syddanmark.....	7
6.1. Beskrivelse af de fire botilbud til udv.hæmmede med dom i Syddanmark.....	7
6.2. Persongruppen på de fire specialtilbud.....	7
6.3. Persongruppen uden for de fire specialtilbud.....	8
7. Udviklingshæmmede med dom på landsplan.....	9
8. Information om forskellige tiltag med betydning for rapportindholdet.	9
9. Det optimale tilbud til bedre fungerende udviklingshæmmede med dom	10
9.1. Fælles værdigrundlag, mål og visioner.....	10
9.2. Ledelsens og personalets kompetencer.....	10
9.3. Pædagogikken	10
9.4. Fysiske rammer	10
9.5. Dagtilbud/værested.....	11
9.6. Sanktionsmuligheder på særlige tilbud.....	11
10. Mulighed for inddragelse af de optimale rammer til målgruppen i eksisterende tilbud..	11
11. Anbefalinger fra arbejdsgruppen	11
12. Bilag	13

1. Resumé

En arbejdsgruppe nedsat under Det Administrative Samarbejdsforum har undersøgt betydningen af en voldsomt udadreagerende væremåde blandt nogle af de bedre fungerende udviklingshæmmede med dom på botilbud i Syddanmark, samt set på løsningsmuligheder.

Arbejdsgruppen har fundet, at persongruppen påvirker øvrige beboere og medarbejdere uhensigtsmæssigt gennem dominans, vold og trusler og at særlige rammer og tiltag er nødvendige til denne gruppe for at sikre en hensigtsmæssig hverdag for persongruppen selv, medbeboere og personale.

På denne baggrund har arbejdsgruppen beskrevet, hvad et optimalt tilbud er for udadreagerende, bedre fungerende udviklingshæmmede med dom.

Arbejdsgruppen har givet 6 anbefalinger vedrørende bedre psykologstøtte, pædagogisk udvikling, undersøgelse af de fysiske rammers betydning på Bøge Allé 16, overvejelser vedr. et nyt specialtilbud i Syddanmark, en sikret afdeling i Vestdanmark samt behov for afklaring af lovgivningen på området.

2. Indledning

I Rameaftale 2008 på det sociale område i Syddanmark er der beskrevet et fokusområde omkring udviklingshæmmede med dom.

Et stigende antal kriminelle personer, der intelligensmæssigt befinder sig i sinkeområdet vurderes funktionsmæssigt som mentalt retarderet i lettere grad (IQ = 69-50) svarende til flertallet af udviklingshæmmede. Disse er straffri efter straffelovens § 16 stk. 2, men får som regel en foranstaltningsdom.

De anbringes ofte i varetægtssurrogat i stedet for varetægtsfængsel og jævnligt også efter dommen på botilbud med udviklingshæmmede, der ikke er kriminelle. Da gruppen ofte identificerer sig med normalt begavede, kan det være svært for dem at indgå i et miljø for udviklingshæmmede. Samtidig kan de være en stor belastning for øvrige beboere.

Der ses lignende træk hos udviklingshæmmede med dom med et bedre funktionsniveau end flertallet af udviklingshæmmede, selv om de intelligensmæssigt efter psykolog-/psykiatervurdering ikke befinder sig i sinkeområdet.

Det er denne brede gruppe, der er vurderet funktionsmæssigt som mentalt retarderede i lettere grad, men som på visse områder er bedre fungerende end andre mentalt retarderede i lettere grad og som er udadreagerende, der sættes fokus på i denne rapport.

3. Kommissorium

3.1. Formål

Projektets formål er at skabe et overblik over persongruppen i Region Syddanmark til brug for kommunerne og regionen.

3.2. Arbejdsopgave

- Beskrive de bedre fungerende surrogatanbragte eller med dom, jævnfør beskrivelsen i indledningen, på Region Syddanmarks fire specialtilbud (Fuglekær, Bøge Allé 16, Grønnebæk og Østruplund) og eventuelt andre tilhørende målgruppen, hvor regionens tilsynsførende har tilsyn med enkeltpersoner, herunder:
  - Antal.
  - Hvilke problemstillinger er de mest fremherskende hos disse intelligensmæssigt bedre fungerende domfældte?
  - Hvordan påvirker persongruppen de andre beboere og personalet og modsat?
  - Er der behov for andre metoder til at håndtere de udfordringer, de bedre fungerende skaber?
  - Er de eksisterende tilbud tilstrækkeligt differentierede, eller er der behov for mere specialiserede tilbud til specifikke grupper af domfældte?
  - Er der behov for samarbejde om de bedre fungerende med andre, eventuelt andre regioner, uden for de fire specialtilbud?
- Indarbejde relevante undersøgelser/tiltag på landsplan, bl.a. fra Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede.
- Hvis der viser sig behov herfor, komme med forslag til alternative tilbud til de traditionelle tilbud.

3.3. Arbejdsgruppe og møder

Elmer Lauridsen, formand for arbejdsgruppen og formand for det fælles Samråd for udviklingshæmmede lovovertredere, Socialområdet, Region Syddanmark

Arne Agerbak, Udviklingskonsulent, Tønder Kommune

Lene Klinkvort, Bevillingsschef, Handicap- og Psykiatridelingen, Odense Kommune

Villy Grøn, Kontorchef, Social & Arbejdsmarked, Sociale Tilbud, Esbjerg Kommune

Grethe Vad, leder af botilbudet Østruplund i Otterup, Region Syddanmark

Poul Erik Hansen, leder af botilbudet Grønnebæk i Rødding, Region Syddanmark

Anja Stokholm, fuldmægtig, Socialområdet, Region Syddanmark

Herudover har Anna Lise Bredahl, leder af botilbudet Fuglekær Udviklingscenter i Børkop og Flemming Hansen, leder af Bøge Allé 16 i Ribe leveret grundmateriale og været inddraget i vurderingerne.

Fokusgruppen har holdt tre møder i april 2008 på botilbudet Grønnebæk i Rødding, botilbudet Gården ved Randers og botilbudet Østruplund i Otterup.

4. Fremherskende problemstillinger omkring bedre fungerende udviklingshæmmede med dom

Lederne af tilbudene beretter om, at persongruppen ikke føler de passer ind blandt de andre udviklingshæmmede, hvilket kommer til udtryk på flere måder: Nogle af de domfældte bedre

fungerende væmmes ved andre beboere og bryder sig ikke om at være sammen med dem, nogle isolerer sig, nogle føler sig intelligensmæssigt overlegne og kan dominere, true og udnytte de svagere beboere.

Det er problematisk adfærd i modsætning til dommen i sig selv, der er udslagsgivende i forhold til, om udviklingshæmmede med dom har brug for særlige tiltag adskilt fra andre udviklingshæmmede. Der vil således kunne være ikke dømte eller tidligere dømte personer med en tilsvarende problemskabende adfærd, hvor et særligt tilbud vil være hensigtsmæssigt

Det er ikke intelligensniveauet (IQ) men typisk det bedre funktionsniveau i forhold til øvrige beboere i den konkrete situation, der har betydning.

Fagligt beskrives denne gruppe som emotionelt og socialt handicappede. Der kan være tale om personer, der er tidligt følelsesmæssigt skadede, hvilket kan give sig udslag i manglende empati og selvindsigt (opfatter ikke sig selv som handicappet), personlighedsforstyrrelser, aggressiv adfærd, lav social intelligens og manglende evne til social omgang med andre.

En følelsesmæssig skade kan også give sig udslag på praktiske områder, for eksempel i form af manglende økonomisk forståelse og overblik.

4.1. Adfærd og påvirkning på medbeboere og omvendt

Persongruppen kan dominere og udnytte de svagere beboere, og nogle har truende og aggressiv adfærd. De har svært ved ikke at være i centrum og bliver derfor let irriterede på de andre beboere. I enkelte tilfælde kan denne persongruppe dog tage hensyn til de andre og agere ”pædagogmedhjælpere”.

Omvendt kan medbeboere være positive kulturbærere, idet det af og til opleves at persongruppen trives med de øvrige beboeres venligere adfærd.

4.2. Persongruppens påvirkning på personalet og omvendt.

Personalet oplever særlige udfordringer fra denne gruppe og oplever et behov for faglig udvikling. Personalet oplever trusler og fysisk vold, også over for familien og kan blive skræmte af trusler fra personer i denne gruppe.

Omvendt vil personalet oftest blive betragtet som rollemodeller. Medarbejderne kan gennem systematisk faglig udvikling, ved teori og metode, blive gode til at tackle persongruppen.

4.3. Fysiske rammer

Besøgene på forskellige botilbud og drøftelser i arbejdsgruppen klarlagde, at de fysiske rammer har stor betydning for omfanget af problemer med at integrere de udadreagerende bedre fungerende domfældte blandt udviklingshæmmede uden dom og for optimale muligheder for at arbejde pædagogisk med denne gruppe.

4.4. Pædagogik i forhold til sanktioner (socialområdet i forhold til Kriminalforsorgen)

Arbejdet med de domfældte befinder sig i spændingsfeltet mellem socialområdet og Kriminalforsorgen. En væsentlig problematik er, at personerne er dømt efter straffeloven, men det pædagogiske arbejde med dem ligger i socialt regi. I pædagogisk henseende udfolder denne spænding sig bl.a. ved tilgangen til de domfældte: Om man fokuserer på dem som primært socialt handicappede, der skal støttes og hvor man i tilbudet til dem må kompensere for deres evne til at indgå i sociale sammenhænge; eller om man fokuserer på dem som lovovertrædere med problematisk adfærd, som man skal skærme andre fra. Det første må være det vigtigste, men der skal også tages hensyn til andre beboere.

På Bøge Allé 16 efterlyser man mulighed for virkemidler / øgede sanktionsmuligheder, når beboerne handler uhensigtsmæssigt. Dette er ifølge lederen både for at beskytte de udviklingshæmmede med dom mod adfærd, der kan skade dem selv, men også af hensyn til medbeboere og lokalbefolkningen. På de tre andre tilbud er der plads til at fokusere mere positivt på de kompetencer, beboerne har og søge at undgå problematiserende fokus på beboernes manglende kompetencer. Der er på de fire tilbud kun nuancer i de pædagogiske grundholdninger, men for de tre gælder, at de langt bedre fysiske forhold gør det pædagogiske arbejde lettere.

5. Lovgivning

Efter straffelovens § 16 stk. 2 er personer, der er mentalt retarderede i lettere grad (normalt IQ = 69-50) straffrie, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Vurderingen er en helhedsvurdering, hvor man ud over at se på IQ medtager øvrige forhold, herunder psykiatriske og sociale forhold, således at det er funktionsniveauet, der er afgørende.

Det betyder, at der i de senere år er kommet flere udviklingshæmmede lovovertrædere, der rent intellektuelt er bedre fungerende end kernegruppen af mentalt retarderede, men som typisk pga. af en udadreagerende adfærd funktionelt vurderes som omfattet af målgruppen og derved bliver straffrie.

Uanset oprindelige intellekt får disse personer typisk en foranstaltningsdom efter straffelovens § 68. Dommen kan gradueres fra kun tilsyn, tilsyn med mulighed for administrativ anbringelse i botilbud, anbringelse i et botilbud, anbringelse i et botilbud med mulighed for administrativ anbringelse i sikret afdeling og til den hårdeste retsfølge, anbringelse i en sikret afdeling på Kofoedsminde ved Rødby. Herudover kan der i dommen være krav om misbrugsbehandling, forbud mod at komme i kontakt med børn og lignende. Foranstaltningsdommen kan således tilpasses lovovertræderens individuelle behov.

Når der er tale om en anbringelsesdom, er personen undergivet reglerne om udgangstilladelse. For pågældende og for andre med mildere domme, der bor på et botilbud, gælder også bekendtgørelsen om magtanvendelse samt reglerne om handleplan mv. i den sociale lovgivning. Da botilbudene arbejder efter den sociale lovgivning, betyder det rent praktisk, at man ikke kan holde vedkommende tilbage, hvis han går væk, man kan ikke ransage værelset for f.eks. narkotika osv. Man har dog mulighed for at anmode politiet om at hente vedkommende tilbage og evt. anmelde narkotikamisbrug mv.

6. Udviklingshæmmede med dom i Region Syddanmark

Definitioner:

1. **Udviklingshæmmede med dom** er lægeligt vurderet som funktionsmæssigt mentalt retarderede i lettere grad (IQ = 69-50)
2. **Bedre fungerende udviklingshæmmede med dom**, som er en mindre del af gruppen nævnt under pkt. 1, er på nogle områder intellektuelt bedre fungerende og enkelte er vurderet typisk nederst i sinkeområdet.
3. **Udadreagerende bedre fungerende udviklingshæmmede med dom** er den del af gruppen under pkt. 2, der er voldsomt udadreagerende.

Knap 1/3 af de 130-135 udviklingshæmmede med dom i Syddanmark bor på de fire specialtilbud for persongruppen i Syddanmark.

6.1. Beskrivelse af de fire botilbud til udv.hæmmede med dom i Syddanmark

Østruplund har 35 beboere, hvoraf de 29 har til huse ved Otterup i et tidligere slot. De trange indvendige rammer kompenseres langt ad vejen af de udvendige fysiske rammer med store udenomsarealer, hvor der ud over masser af plads er gode beskæftigelses- og fritidsmuligheder. Hertil kommer beskæftigelsesmuligheder i lokalområdet. Der er således stor mulighed for individuelt tilpassede tilbud, hvorved risiko for udadreagerende adfærd minimeres. 6 personer uden dom bor i et bofællesskab i Otterup by.

Fuglekær har 48 beboere og ligger i Børkopområdet på flere lokaliteter: Et sted med nye torumsboliger, to ældre botilbud samt et botilbud på en tidligere landeejendom med tilbygninger, pavilloner mv., alt på et stort landbrugsområde, der kombineret med brug af det omgivende samfund giver varierede muligheder for gode individuelle tilbud.

Grønnebæk ved Rødding har 23 beboere og har tre afdelinger, hvoraf de to er beliggende i landområder. Dette giver stor fleksibilitet i tilbudet og der er som på Østruplund og Fuglekær internt beskæftigelsestilbud, men med mulighed for at få beskæftigelse uden for botilbudet.

Bøge Allé 16 i Ribe har 11 beboere fordelt på tre bygninger på Ribelunds område. Der er en have, men herudover ingen udenomsfaciliteter. Beskæftigelsestilbudene er således uden for botilbudet. Bygningerne er med smalle gange, fælles bad og toilet og der er ikke den fysiske plads, udfoldelses- og fritidsaktivitetsmuligheder, som på de øvrige tilbud for målgruppen.

6.2. Persongruppen på de fire specialtilbud

En gennemgang af persongruppen viser, at kun 5 af 41 beboere med dom på de fire botilbud for målgruppen har en diagnose svarende til primært sinke eller på grænsen mellem sinke og udviklingshæmmede, men med en overbygning, der gør, at de funktionsmæssigt vurderes som tilhørende gruppen af udviklingshæmmede. Der er imidlertid 18 af de 41 der i det daglige på botilbudet reelt er væsentligt bedre fungerende. Se nærmere i skema 1.

Skema 1. Antal udviklingshæmmede med dom pr. 1. april 2008 på de fire specialtilbud, vurdering af deres intellektuelle ressourcer samt antal, der vurderes problematiske

Botilbud	Med dom	Heraf sinker (psykolog/psykiater vurdering)	Bedre fungerende med dom efter a)	Heraf problematiske, eller i øvrigt kan profitere af et tilpasset tilbud b)
Østruplund	10	1	4	3
Fuglekær	13	3 (heraf 2 på grænsen til mentalt retarderet i lettere grad)	4	0
Bøge Allé 16	7	1 (på grænsen til mentalt retarderet i lettere grad)	4	4
Grønnebæk	11	0	6	2-3
Total	41	5 (12%)	18 (44%)	9-10

a) Personer der er bedre fungerende end øvrige udviklingshæmmede på botilbudet. Selv om de færreste af psykolog/psykiater er beskrevet som sinker med en overbygning, har de i realiteten langt flere kompetencer end øvrige beboere. De kan således f.eks. have kørekort, være meget dygtige på internettet, læse, skrive, reparere computere, mobiltelefoner eller andre maskiner, udføre arbejde i beskyttet stilling og lignende.

b) Antal personer som enten er problemskabende ved at være voldsomt udadreagerende eller som i øvrigt kan profitere af et tilbud for bedre fungerende. På Østruplund og Grønnebæk dækker tallene kun personer, der kan profitere af et tilbud til bedre fungerende og ikke et konkret her og nu behov for at få dem et andet sted hen af hensyn til øvrige beboere.

Antallet af problematiske personer i sidste søjle bygger på en individuel ledervurdering og der bør i forbindelse med en eventuel oprettelse af et særligt tilbud til de bedre fungerende foretages en udredning af de enkelte personer.

6.3. Persongruppen uden for de fire specialtilbud

En gennemgang af øvrige udviklingshæmmede med dom i Syddanmark, der ikke er anbragt på de fire specialtilbud, bl.a. fordi de ikke er så voldelige, viser at ud af ca. 90 personer har 10 efter psykolog/psykiatervurdering en bedre begavelse end mentalt retarderet i lettere grad svarende til 11% af gruppen. Altså stort set samme procentdel som psykolog/psykiater vurderede som bedre begavede på specialtilbudene. Dette harmonerer med botilbudenes oplevelse af, at der ikke er en klar sammenhæng mellem intelligensniveau og risiko for udadreagerende adfærd.

7. Udviklingshæmmede med dom på landsplan

Øgningen i antallet af bedre fungerende udviklingshæmmede med dom ses også på landsplan, hvor Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU) med forsigtighed vurderer, at der er tale om 15-20% af de domfældte udviklingshæmmede. Tilbage meldinger fra 17 tilbud på området viser, at de bedre fungerende har behov for andre tilbud end andre udviklingshæmmede og at dette gælder både i forhold til faglige tilgang, fysiske forhold og kontrolforanstaltninger. Udviklingen har været undervejs i 6-8 år, og man har løbende forsøgt at matche pædagogikken til disse udfordringer.

Såvel vidensteamet nedsat under NDU som en arbejdsgruppe under NDU arbejder med samme område. På nuværende tidspunkt er vidensteamets vurdering, at gode pladsforhold mindsker omfanget af fysisk og psykisk vold. Boligerne skal kunne anvendes fleksibelt, så der kan arbejdes med større og mindre grupper, som så vidt muligt er homogene. Afdelinger med maksimalt fire beboere finder vidensteamet vil være ideel. Vidensteamet vurderer, at boformer til de intellektuelt bedre fungerende domfældte kan etableres inden for de eksisterende tilbud. Men der kræves bedre normering, fordi der er brug for en meget individuel tilgang samt øget efteruddannelse og supervision.

De pædagogiske tiltag bør så vidt muligt sigte på, at en stor del af målgruppen som hovedregel skal fortsætte med at være en del af samfundet uden for botilbudet, hvorfor deres relativt større potentiale og kompetencer bør udnyttes og styrkes med dette for øje. Gruppen kan have større udbytte af psykologsamtaler end andre udviklingshæmmede.

Målgruppen kan have særlige problematikker, f.eks. have tvangsfjernede børn de har kontakt til, bånd til særlige subkulturer, som stadig kan spille en stor rolle for dem osv.

Endelig har vidensteamet rejst spørgsmålet, om der er behov for en anden type foranstaltning (botilbud) med flere beføjelser til lige netop denne målgruppe. Det ville kræve et beføjelses- og kontrolsystem, der sikrer, at beføjelserne ikke misbruges. En sådan foranstaltning vil kunne minimere behovet for brug af den sikrede afdeling på Kofoedsminde.

Der er ganske få varetægtssurrogatanbringelser på de sociale botilbud. Det primære problem i forhold til surrogatanbringelser er behov for øget personalenormering for at rumme disse i tilbudet. Konflikter med surrogatanbragte kan således tage uforholdsmæssigt meget af personalets tid. Den surrogatanbragte modtager, såfremt vilkårene tillader det, de samme ydelser som øvrige beboere. Er normeringen afpasset, oplever øvrige beboere oftest ikke problemer.

8. Information om forskellige tiltag med betydning for rapportindholdet.

Arbejdsgruppen har søgt information om forskellige tiltag med betydning for arbejdsgruppens vurderinger og anbefalinger.

Se bilag 1: Orientering om besøg på botilbudet Gården ved Randers, info vedr. botilbudet Hedegaard ved Skjern, Egely ved Nørre Aaby/Kastaniely ved Fåborg/møllebakken ved Ringe, Det faglige Netværk, Kriminalforsorgen, mulighed for samarbejde med psykiatrien samt takster.

9. Det optimale tilbud til bedre fungerende udviklingshæmmede med dom

Det fremhæves af arbejdsgruppen, at til trods for at området i stort omfang er bundet af bl.a. den sociale lovgivning, er der ikke noget til hinder for at være i dialog med de andre områder. Dvs. at tænke så tværfagligt og tværsektorielt som muligt og i forsøgsmuligheder.

Videre er det vigtigt, at man, i den udstrækning der er behov for udvikling, ud over muligheder for dette i Syddanmark, fokuserer på samarbejde med f.eks. Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU) og de kommunale og regionale overordnede instanser i Danmark.

9.1. Fælles værdigrundlag, mål og visioner

Værdigrundlag mv. skal afspejle de forhold, der er i det konkrete tilbud og være grundlæggende etiske holdninger og spilleregler, som alle medarbejdere skal handle efter.

9.2. Ledelsens og personalets kompetencer

Ledelsens og personalets kompetencer er af meget stor betydning, da disse sætter rammerne for beboernes liv. Deres kompetencer er afgørende for, hvilke muligheder beboerne har for at undgå recidiv adfærd, for udvikling og for at leve "det gode liv". Det er således af stor betydning, at personalet har den, til enhver tid, fornødne faglige viden eller har mulighed for at tilegne sig denne. Der er naturligvis nogle fællestræk i arbejdet med denne personkreds, men det er urealistisk at forvente, at der kan anvendes de samme metoder til alle. Derimod kræves en nuanceret og individuel tilgang, hvilket betyder, at der vil være stadig behov for kurser og efteruddannelse for personalet. Der må endvidere tillægges personalets personlige egenskaber betydning. Det er vigtigt, at der er engagement til arbejdet med denne personkreds, lyst til at tilegne sig ny viden og vilje til stadig refleksion over egen og andres praksis.

9.3. Pædagogikken

Der bør arbejdes målrettet med udredning af personens problemstillinger og dennes muligheder for positiv udvikling. Der anbefales ingen bestemt metode, men det er betydningsfuldt, at udredningen retter sig både mod problemfeltet, personens muligheder for udvikling samt hvilke områder, der giver muligheder for at kompensere for handicappet.

På baggrund af udredningen bør der fokuseres på udvikling af individuelle pædagogiske metoder i forhold til den enkelte.

Det er i denne rapport ikke hensigtsmæssigt at gå i dybden med pædagogik, psykologi mv.

9.4. Fysiske rammer

De fysiske rammer skal give trygge og hjemlige forhold med mulighed for mange forskellige fritidsaktiviteter. Derudover skal botilbudet indrettes, så samvær og forbi passage af andre beboere ikke er nødvendigt, men et frivilligt tilvalg.

Begrænsede fysiske rammer forstærker problemstillingerne. Modsat kan man ikke fjerne problemerne ved at gøre de fysiske rammer optimale, men dette skal kombineres med arbejde omkring konflikter og udadreagerende adfærd.

9.5. Dagtilbud/værested

Dagtilbudet skal helst ligge tæt på, der skal være stor fleksibilitet, det skal være meningsfuldt og det skal være attraktivt, f.eks. med pc'ere, motorer, traktorer, land- og skovbrug osv. Det er væsentligt, at der er mulighed for at komme ind på en arbejdsplads med kontakt til almindelige mennesker.

9.6. Sanktionsmuligheder på særlige tilbud.

På såvel Gården som på Bøge Allé 16 finder ledelsen, at der for voldsomt udadreagerende beboere er behov for særlige værktøjer til at sikre ordentlige forhold for såvel målgruppen som for medbeboere. Serviceloven giver med de nuværende regler ikke altid mulighed for at kunne gribe ind på en hensigtsmæssig måde. Arbejdsgruppen vurderer på linie med Gårdens og Bøge Allé 16' ledere, at målgruppen bør forblive i socialt regi, men der er behov for i visse situationer at kunne bruge nogle af de nedenfor nævnte værktøjer under meget kontrollerede og godkendte forhold. Dette vil kræve en lovændring.

Lederen af Bøge Allé 16 har anbefalet følgende mulige værktøjer (se nærmere bilag 2)

1. Besøgskontrol
2. Urinprøvekontrol
3. Mulighed for at begrænse udgang
4. Inddragelse af mobiltelefon
5. Brevkontrol
6. Flytning fra et værelse til et andet
7. Kontrol på værelset/ransagning.

10. Mulighed for inddragelse af de optimale rammer til målgruppen i eksisterende tilbud

Det er arbejdsgruppens vurdering, at de nuværende fire specialbotilbud kan indgå som fagligt bagland for løsning af problematikker omkring målgruppen.

Det er endvidere arbejdsgruppens vurdering, at de fysiske rammer på botilbudet Bøge Allé 16 vanskeliggør muligheden for et godt forløb for de bedre fungerende med eller uden dom, som er udadreagerende, selv om det kun er en mindre del af beboerne, der er målgruppen.

11. Anbefalinger fra arbejdsgruppen

Psykolog

Arbejdsgruppen anbefaler tilbud om støtte til botilbudene fra psykolog med særligt kendskab til målgruppen herunder bl.a. misbrug og sexologi. Der tænkes på mulighed for at trække på psykologen i form af konsulenttydelser, ved supervision osv. Det er fra psykiatrisk side oplyst, at det er muligt for alle botilbudene at trække på psykiater.

Pædagogisk udvikling

Arbejdsgruppen vurderer, at der er behov for en udredning vedr. muligheder for yderligere udvikling indenfor pædagogik, psykologi mv., hvorfor dette område bør belyses mere i forhold til målgruppen.

Bøge allé 16

Arbejdsgruppen anbefaler en nærmere vurdering af botilbudets fysiske rammer i forhold til målgruppen.

Nyt specialtilbud til de bedre fungerende udadreagerende

Arbejdsgruppen anbefaler, at der overvejes andre modeller, herunder nyt samlet tilbud eller f.eks. en projektorganisering. De fire specialbotilbud bør indgå som fagligt bagland for løsning af denne problematik.

(Ved projektorganisering tænkes på en model, hvor der i forhold til en konkret person findes et hensigtsmæssigt tilbud, hvor der sikres en passende støtte, således at pågældende får det gode liv, samtidig med at andre borgere ikke påvirkes gennem dominans, vold, trusler mv. Konkret kunne det f. eks. være ved at et af de fire specialbotilbud danner base for støtten til pågældende, der så måske bor i egen bolig.)

Sikret afdeling

Arbejdsgruppen anbefaler en undersøgelse af behovet for en sikret afdeling i Vestdanmark.

Ny lovgivning

Arbejdsgruppen anbefaler en afklaring af lovgivningen på baggrund af behovet for nye arbejdsredskaber i forhold til den nye målgruppe, der har været stigende de senere år. Der tænkes på behov for mulighed for ransagning af værelser, begrænsning i udgang, inddragelse af telefoner, urinprøvekontrol osv.

12. Bilag

Bilag 1

Orientering om besøg på botilbudet Gården ved Randers, info vedr. botilbudet Hedegaard ved Skjern, Egely ved Nørre Aaby/Kastaniely ved Fåborg/Møllebakken ved Ringe, Det faglige Netværk, Kriminalforsorgen, mulighed for botilbudsmæssigt samarbejde med psykiatrien samt takster.

Gården er et botilbud under Region Midtjylland, hvor der bor otte bedre fungerende med dom, der er udadreagerende. Stedet er en tidligere landejendom hvor de ældre bygninger bruges til dagtilbud og værested. Der er en nybygget boafdeling med torumsboliger og et stort fællesrum, der ligger forskudt.

Leder og afdelingsleder oplyste, at det giver konflikter med så mange beboere med udadreagerende adfærd, men der ville også være konflikter med blandet beboersammensætning. Styrken er fagligheden – en stor gruppe pædagoger, der arbejder med det samme. Der søges bevaret et højt fagligt niveau, bl.a. ved et stærkt lederteam og ved at alle beslutninger træffes i fællesskab for ikke at blive for følelsesmæssigt involveret. Den primære kontaktperson skal opfatte sig som leder på opgaven omkring den konkrete beboer. Der bruges en bred vifte af kendte pædagogiske virkemidler.

Efter deres vurdering fungerer det nye tilbud bedre end de tidligere områdeinstitutioner, hvor beboerne var blandet.

De nævnte, at mobiltelefoner og internettet kan bruges til forskellige former for kriminalitet. Pga. de manglende muligheder for f.eks. inddragelse af mobiltelefoner i serviceloven er arbejdet med målgruppen de senere år gjort meget sværere. De så et generelt behov for skærpselser på området i form af besøgskontrol, urinprøvekontrol, brevkontrol, ransagninger mv.

Problemet er, at disse mennesker følelsesmæssigt er udviklet til mellem 1 og 3 år, socialt kan de være lidt bedre fungerende, men intellektuelt er de væsentligt bedre fungerende. Man laver ikke aftaler med målgruppen, da de ikke holder det, men fortæller beboerne at de kan stole på medarbejderne, der nok skal huske og følge op på det aftalte.

De så et behov for en sikret afdeling i Vestdanmark for at kunne indskrænke persongruppens bevægelsesfrihed i kortere perioder.

Hedegaard er en selvejende institution med syv pladser til bedre fungerende svarende til Gårdens målgruppe. Der er bl.a. personer med dom til anbringelse. Lederen har oplyst, at det kan være svært at få struktur med denne gruppe fordi der ikke er positive kulturbærere. Hun er som udgangspunkt ikke tilhænger af øget kontrol ud over servicelovens muligheder, men har dog bl.a. brugt urinprøver. Hun finder det vigtigt at have opmærksomhed på, at persongruppen desværre ofte kommer tilbage til deres tidligere miljø med misbrug, kriminalitet mv. I og med hun sidder i NDU's vidensteam deler hun i øvrigt de i rapporten anførte holdninger fra teamet.

Egely/ Kastaniely/Møllebakken

Egely er en ungdomsinstitution ved Nørre Aaby på Fyn med fire sikrede og fire åbne afdelinger. De

åbne afdelinger ligger geografisk spredt. Målgruppen er 12-18-årige udadreagerende med omsorgssvigt, følelsesmæssige forstyrrelser og lettere psykiatriske lidelser, men intelligensmæssigt inden for normalområdet. På Egely har man således ikke brugere med samme intelligensniveau, som rapportens målgruppe.

Derimod har man på Kastaniely ved Fåborg 15-16-årige udadreagerende, der intellektuelt er i sinkeområdet. Der er forskellige afdelinger, hvorved den enkelte bruger indpasses i den afdeling, hvor vedkommende passer bedst ind. Eventuelle problemer med beboersammensætningen løses således ved at sætte disse hensigtsmæssigt sammen.

Møllebakken i Sdr. Højrup ved Ringe har en beboergruppe, der på mange måder svarer til Kastanielys.

Det faglige Netværk vedr. domfældte udviklingshæmmede, der har repræsentanter fra kommuner og region i Syddanmark har givet en udtalelse, der er på linie med de i denne rapport afgivne anbefalinger.

Kriminalforsorgen ved kriminalforsorgsleder Ib Andersen har oplyst, at persongruppen, der intellektuelt ligger lige over de, der gribes af det sociale system, også for Kriminalforsorgen er en svær gruppe at behandle.

Botilbudsmæssigt samarbejde med psykiatrien om målgruppen?

Psykiatrien har på nogle områder de samme problemer som ridset op i denne rapport. De psykiatriske brugere dømt til anbringelse kommer normalt på de psykiatriske afdelinger. Dømte til tilsyn evt. med mulighed for anbringelse kommer ofte på de socialpsykiatriske centre eller bor i eget hjem. Den psykiatriske adfærd er udadreagerende som hos de udviklingshæmmede. De psykiatriske brugere er imidlertid væsentligt bedre begavede end de udviklingshæmmede. Psykiatريفorvaltningen ser på den baggrund ingen mulighed for samarbejde om målgrupperne.

Det er dog fortsat vigtigt, at socialområdet som hidtil kan trække på den psykiatriske ekspertise. Der var samtidig enighed i arbejdsgruppen om, at der mangler psykologisk specialviden på området bl.a. med kendskab til misbrug og sexologi, som botilbudene kan trække på i længere forløb.

Takster

Tilbud	Døgntilbud	Dagtilbud
Gården ved Randers (specialtilbud til bedre fungerende med dom)	2879	549
Østruplund	1720	441
Beskyttet ekstern dagtilbud		125
Fuglekær	2405	737
Fuglekær Hørgyden	2431	
Bøge Allé 16	3317	-
Grønnebæk	2181	514
Engvej egen bolig med støtte	1489	

Bilag 2

Anbefalinger

Bøge Allé 16's leder Flemming Hansens anbefalinger til hvilke muligheder et kvalificeret behandlingssted, der skal matche personkredsen, bør have:

1. Besøgskontrol
  - hindrer den domfældte i at have kontakt med sin kriminelle omgangskreds

1. Urinprøvekontrol
  - forebygger indtagelse af stoffer og minimerer unødige diskussioner/konflikter eller vold i situationer, hvor der er tvivl om indtagelse af stoffer

2. Mulighed for at begrænse udgang for at hindre den dømte
  - opsøger og terroriserer f.eks. vidner, offentlighedspersoner, ekskæreste,
  - opsøger og truer på fremmede adresser,
  - opsøger sin kriminelle omgangskreds,
  - i at blotte sig i det offentlige rum etc.
  - indtager stoffer, alkohol, etc.

3. Inddragelse af mobiltelefon for at
  - beskytte omgivelserne mod udtalt vedvarende telefonchikane
  - støtte den dømte i at holde fokus f.eks. i en beskæftigelsessituation
  - støtte den dømte i at minimere impulsbrug
  - hindre impulsive opkald efter ”tæskehold” – og lign., som pludselig afhenter den dømte i bil
  - minimere økonomisk uføre

4. Brevkontrol
  - hindrer at den dømte sidder på bostedet og forfatter trusler på livet, som efterfølgende sendes til navngivne personer f.eks. vidner, embedsfolk etc.

5. Flytning fra et værelse til et andet
  - for at hindre aktiv kriminalitet, udnyttelse af svagere beboere, eller hindre en kriminaliserende adfærd bofæller imellem

6. Kontrol på værelse (ransagning) ved begrundet mistanke om
  - stoffer
  - lightere (risiko for ildspåsættelse)
  - aktiv udøvelse af kriminalitet
  - våben
  - overgreb